

بزرگمهر حکیم

از وراثت ادب و تاریخ

تألیف

دکتر زهرا درزی

انتشارات آزار

۸۷۲ روی لنگه، روخاقت عرصه و زرخاقت بزم، پلاک ۲۲، کوچه کتایب، خیابان آریه، تهران، تلفن:

۰۲۱-۵۷۶۹۲۹۹ - ۷۷۷۸۲۹۹ - ۷۷۷۸۲۹۹

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

پیشگفتار.....	۷
سرآغاز.....	۹
زرمهر یا برزمهر در تاریخ.....	۱۳
بزرگمهر در تاریخ.....	۲۳
از برزویه چه می‌دانیم؟.....	۳۹
نتیجه‌گیری از مباحث پیشین.....	۴۵
کریستن سن در این باره چه می‌گوید؟.....	۶۱
پایان حیات حکیم.....	۷۱
بزرگمهر، شطرنج، نرد.....	۷۷
حکمت و تعالیم اخلاقی در ایران باستان.....	۹۱
ظفرنامه (خردنامه) و اختیارات کتاب بزرگمهر در جاویدان خرد.....	۱۰۹
بزرگمهر و ادب پارسی.....	۱۴۳
پی‌نوشت.....	۱۷۵
منابع.....	۱۹۳

سراغاز

شاید از کمتر ایرانی پرسیده شود که بزرگمهر کیست و کسی وی را نشناسد و وی را با القاب حکیم ایران باستان و وزیر خسرو انوشیروان معرفی ننماید و کمتر ایرانی است که بر وجود چنین دانایی در میان اقوام و ملل مختلف بر خود نبالد و به‌عنوان نمودی از هویت فرهنگی - ملی ایران قبل از اسلام گردن نفرزد و با گوهر سخنانش جوهر طبع را زینت نبخشد و بتواند از شعاع تابنده‌ی این مهر دلفروز چشم دل بربندد. با این همه آن‌گاه که می‌خواهیم رد پای این حکیم فرزانه را از لابه‌لای سطور تاریخی پی گیریم و شرح زندگانی وی را منسجم، مستدل و تاریخی ارائه نماییم با مشکلات بسیار مواجه می‌گردیم زیرا:

«با کم‌رنگ شدن سنت‌های زردشتی و گاه شماری‌های هزاره‌ای آن در دوره‌ی اسلامی یک مؤلف در مواجهه با روایات گوناگون، گزارش‌های مختلفی درباره‌ی سال‌های پادشاهی یک پادشاه به‌دست می‌دهد و به گمان می‌رسد که بخشی از این آشفتگی‌ها، به‌واسطه‌ی اختلاف روایاتی است که در دوره‌ی پیش از اسلام وجود داشته است. به دشواری می‌توان پذیرفت که منابع ساسانی جدول سال‌شماری یکسانی داشته‌اند، از این گذشته انتقال شفاهی تاریخ، با خاستگاه‌های چندگانه‌ی^۱ آن در دوره‌ی ساسانی در واقع در دوره‌ی اسلامی نیز ادامه یافته و سبب پیدایی انواع گوناگون روایات گردیده است.»

تعداد زیادی از متون پهلوی از بین رفته‌اند و در قرن دوم و سوم هجری به‌وسیله‌ی زردشتیان و کسانی که در اندیشه‌ی احیای زبان پهلوی بوده‌اند نگارش مجدد یافته است و اگر نیز اصل متون باقی‌مانده است در دوره‌ی اسلامی به‌وسیله‌ی نسخه‌نویسان جرح و تعدیل شده است.

بیش‌ترین اطلاعات تاریخی ما از ایران قبل از اسلام به‌وسیله خدای‌نامه که تاریخ مدون اما غیر رسمی دربار ساسانیان بوده است به‌دست می‌آید که با توجه به اطلاعات داده شده